

ОСИП НАЗАРУК

В ЛІСАХ АЛБЕРТИ
— I —
СКАЛИСТИХ ГОРАХ

ШІКАГО (Ілінойс). 1924.

Всі права застережені.

**Печатано 1.000 примірників у Січовій Друкарні.
Накладом Січової Організації Українців у Злучених Державах
Америки.**

I.

Дня 19. мая 1923 р. пробудився я о год 4. рано в поїзді "Кенедіен Нешіонел Рейлвей". А поїзд мчав на захід сонця, в напрямі до Скалистих Гір.

Лежу і дивлюся крізь вікно: Небо сіре як попіл. Мало ясніше від диму льокомотиви, що як великанський воаль стелиться на боки. Крізь нього мигають смереки і якісь сухі дерева в ранній мраці — на рівнині. Мабуть се вже високорівня. Бо дерева безлистні, або ледви-ледви покриті листем. Се осики. Рівні і прості. Трава біля зелізничого шляху зелена як у наших Карпатах. Але рідка й низенька. Високі чатинні дерева виглядають як височезні веретена, але то цілком як веретена. Якесь сіро-сталеве озеро. Над ним високі лози. Тут і там ясні лісові поляни. Легкий спів птиць пригадує Європу. Найщікавіші гаї зеленої смеречини, перемішаної з білою березою й осикою: одно дерево таке, друге інакше.

Поїзд мчить. Ліси кріпшають. І росте щадистю серде мое, мов літвої людини, яка довго не бачила

порядного ліса. Якийсь таємний атавізм будиться в мені і росте й витягає рамена до тих лісів. Встаю. — "Європа! Європа!" немов щось кричить у душі. І мав я вражіннє, що — вертаю до дому.. Воно так перлося в душу, як гірський потік у земну щілину. Але з такою скорістю, що й пес не в силі похлептати його води.

Ліс темний від густих пнів, простий і рівний. Нараз прояснилося мені в нім — від думки: Я зрозумів, чому всі білі люде від старця до дитини говорять про Британську Колюмбію з легким, весняним блиском в очах: бо хоч іще далеко до неї, але вже тут білі люде з Європи оживляються так, як відірвані квіти, яким на хвилинку далося воздуха й води з їх рідних околиць. Навіть сірість неба тут не разить.

Трава така зелена, що здається мені — зеленішої не бачив. А птиці в ранній мраці аж заливаються! Як досвіта в лісах біля Зарваниці над Стришною...

Але все ще рівно! Чи тут "гори на рівнині"? Довго тягнеться якесь озеро і довго видніє сірий берег його. Щойно за закрутом мигнули над ним два легкі, подовгасті сугорби. А зараз і мала стаційка "Себа Біч", де поїзд не стає. Значить: Я 11 стацій за Едмонтоном, на височині півтретя тисячі стіл. Попрівну розклад їзди. Поїзд очевидно опізнився.

Озеро щезло. Ліс якийсь дивний: з пільзих, тонких і густих прутів осички. Між ними стоять віхи

лені-зелені смереки, рідко розкинені. Далі виступають щораз то густійше і згодом цілком замагають листові дерева. Під ними видно ґрунт мочаристий і якби кертицями зритий — на великім просторі. Виглядає той ґрунт як тундра в північній Норвегії.

А все ще рівно. Деж ті гори Алберти? Вже в лісах і колиби видніють. Подібні до гуцульських! Так! Чисто як вони! На їх вид встає переді мною безжурна молодість моя. І аж сюди приходить з далеких гір гуцульських. Ось я йду по тих горах, з румяним обличчем, з сірим наплічником, в якім є пара білизни і куплений в гуцула чорний хліб. І сир і трохи солонини. Бачу себе, як іду босий, в одязі гімназиста, по росах гуцульських полонин, серед студеної ранної мраки — без катару, легкий і веселий, як птичка! І бачу наші Карпати в ранній мраці і ранній росі.... А небо сіре як попіл. Зовсім якби сніг збирався падати — десь коло Сивулі або Петросула. Як будете колись у прекрасній країні ваших батьків, то підійшіть у наші гори Карпати!

Але рано-рано, по гострім камінню, по твердім корінню, по траві холодній, між паучі смереки, на гори високі, де серед літа чигає град і сніг... Підійті! А не забудете ніколи такої прогулки в українських горах, що захнуть сонцем і живицею.

Digitized by Google UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Спалені ліси пригадують мені, що я не в Карпатах, але в далекій сонішній Алберті.

Смеречина знов рівна-рівна. І висока! Богато між нею дерев-близняг. Стоять, як дивні тотеми індіянських племен. Перший раз у сій подорожі згадав я їх — на їх землі. Вони можуть сміло сказати: "На нашій не своїй землі"... Кріпке слово викував наш великий поет: Добре для всіх побитих народів і племен. А індіянські смереки приирають дивоглядні форми: то плескаті на верхах, то округлі як кулі, або як крила літака. Але се виїмки. А майже всі рівні як свічки. Як телеграфічні стовпи в Європі. "До дому! До дому!" все щось кличе в душі і все пригає біdnу, а гарну Європу. А земля далі рівна. Тільки воздух гірський і смереки й колиби викликають привид Гуптульщини.

По якімсь часі земля почала хвилювати, а ліси і трави — мінилися ріжими красками. Зовсім не європейськи. Все філює! Якби природа образилася думками білої людини, що тут Європа. Нараз бачу такий вид: пень високий, стрункий, цілком обгорілий і чорний аж синій. Стоить як велика, нахилена свічка. І димить синим димом з верха — сам один. Се вже чисто канадійський вид. Хто його тут розпалив? І так високо розпалив? Чи не "дух пущі" ходить тут почами по темних борах і відправляє панахиди — по червонім народі?... Гарний проєкт для маляря!

Коло Евангелія смереки засіювались вже поважні. І так колинутій посамітні

великі жінки, що йдуть кудись. Смереки роблять вра-
жине аристократок, осики ні. А земля далі рівна. І
знов зачинається дивне фильованне її. Потічки вузь-
кі і круті. Корита їх виглядають так, якби їх ножем
викроїв у землі. І мало їх. А тілько лісів і холодної
вухости кругом! Дивне. Не європейське.

Рівнина дальше. І пустка. Але заповнена якимсь при-
родним ломачем, що тягнеться милями. Земля —
тундра. Десятками миль не видно навіть колиби в лі-
сі. І ні сліду чогось живого. Навіть птиць уже не чути
в тім сухім ломаччу. О, супроти сеї лісової пустки ка-
налійська прерія се ще сильно залюднений край. А
я думав досі, що він пустий.

По лінії виднокруга бачу, що їдемо вгору. Хоч
не всюди. Рівнина ще не іритує, але вже дивує. Деж
ті Скалисті Гори?!

Раз, одинокий раз мигнув малий шматок ско-
шеної трави. Зовсім як на Гуцульщині! А тут рівни-
на. Вже і трачки видно, як у горах. А тут рівнина. І
то така, що місцями краєвиди далекі, як на херсон-
ських степах України. Тільки синіють лініями лісів
на обрію. Воздух гірський. Дивна країна. Дошки-
одноцалівки поскладані в великі квадрати білять як
рані на тлі темних, смерекових лісів. Як кости ви-
ломані з мозку. Вже бачу будущість сеї країни: її
поріжуть на одноцалівки. А поки що вона молода і
свіжа і здорована, як наша дівчина з села.

Така свіжа воздухом ся земля, що аж дрімається.

Коло год. 8. рано по лікімсь закруті бачу щось ні ріку, ні озеро, ні остров, ні закрут. Тут перспектива!... І ріжні-преріжні роди й відтінки зелені канадського ліса! Дерева стоять прості як свічки. І ждуть — пожежі, щоб освітити сю таємну пущу, святиню природи.

Смерекові ліси! Кажуть учені, що в них уродився готик в Європі. Готик — се стиль будови (церков і домів). Острій, ломаний, стрілистий. Германські народи любуються в нім. Але тут він не зродився. І не міг зуродитися, хоч смерекові ліси є. І ще які! А хто подивиться на них, той відразу скаже, що тут готик не міг повстати. Чому — не знаю. Але не міг.

На цілу годину в'їхав поїзд у простори спалених лісів. Праворуч шляху все лягло під силою вогню. А ліворуч стоять маси пнів. Без одної гиллячки, без одного листка. Чорні-чорні, місцями чорножовті, бо кора з них позлізала смугами від жари. І світять — як австрійські шрапори. Нагадалася стара Австрія...

II.

Коло год. пів до десятої знайшовся поїзд у Скалистих Горах, їх дебрах і провалах.

Так несподівано, м'яко вскочив
Я навіть не побачив, як і коли
Стоять ті гори, ще тут переважно лісами покриті,

Original from
Digitized by Google UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

— і ждуть на тартак, на ніж з Европи привезений колись. Ніхто їх не різав, від коли світа та сонця. Аж тепер. І страх упав на ті гори; вони від жаху перестали вже і плакати: ні рік не видно, ні потоків. Навіть озера рідкі: А вони такі характеристичні для лісової Канади.

Чути вже, що поїзд їде високо. Але гори ще не дуже високі від шляху, хоч бувають стрімкі. На деяких ліс. Деякі нагі, але не цілком. Бодай кілька деревин, бодай одна куняє в скельній щілині. І пригадує людині конечність боротьби за життя. Картину, яку змалював Гайнє, можна тут часто побачити. "Стойте сосна одинока — на нагій вершині" ..

Долинами і по збочах гір тягнеться знов дивна мішаниця рістні: зелена, аж чорна смерека і дуже біла осика, яку тяжко відрізнити від найбіліших беріз. І якісь маленькі корчики невідомої мені породи. Кілько разів дивлюся на рістню, все жалую, що зі школи не виніс я більшого знання ботаніки. А потому вже не було часу на те. Все те помішане, як "знанне" гімназиста, що читає без розбору.

Коло стації Блісс (поїзд не стає) знов майже рівно на значнім просторі, хоч їдемо на висоті близько півчверта тисячі стіп. Тільки на краю обрію видно лагідні філі гір, синіми лісами покриті. Тут перший раз побачив я чистий струмочок, що трохи прига-
Original from
Digitized by Google
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Але не скорістю бігу. Скрізь богато округлого, переважно білявого каміння, майже цілком гладко обточено: здалека причесли його тут води. Очевидно тут мусіли колись бути або більші ріки або дно озера або й моря. По них остали тільки німі свідки старої історії землі.

В обривах гір видно глинику, рідко чорнозем.

Праворуч стації Блісс якась довга вода, характеристична для сих околиць: чи се ріка, чи озеро — не мож розібрати. Стоїть собі на значнім просторі сіра вода. Руху на ній не видно. Сірість її слабо зеленковатого відтінку як краска чатинок засохлої смереки. Вже схиляється до думки, що се якесь дивно довге озеро. Але несподівано — в місці, де зелінниця переїздить сю воду, бачу, що се ріка. Ширини Стрия коло Синевідська, тільки далеко спокійніща. Кругом чатинні ліси на філястих горах. Уявіть собі нашу нодільську ріку серед гір і густої смеречини тай ма- тимете перед очима сей дивний краєвид.

Небо даліше сіре.

Цілком сіре.

Не видно ні соня, ні одного золотого промінчика. І хмар також не видно. Як тут почувалися перші білі люде, що забрали аж сюди? Коли се були втікачі, то почувалися зовсім безпечно перед усікою погонею. Тут не могла їх навіть доглянути ніяка влада, хіба тільки філіппіна стріла. *Original from
Digitized by Google
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN*

останки індіанських племен велике свято побіди над бійцями в битві коло Бетелфорту (Саск.). І ще живуть в Оттаві англійські сіріцири, що програли ту битву. Також скоро йде час! Сьогодні — побідники зліт Бетелфорту не в силі вже повоювати з одним англійським містом на сій землі. Вони вигибають..

Але навіть їх конаючі в лісах і степах останки розуміють, що треба святкувати пам'ять побід, а не погромів, хоч вони мали погромів більше ніж побід. Індіяне розуміють се. А українські інтелігенти ні! Вічна сварня заморочила їх так, що не думають. Вони галюбки святкують день погрому в битві під Полтавою! Оден з найчорнійших днів тисячлітньої історії України! День, у котрім наша темна маса далася піхнути агітаторам Москви до битви проти останного з великих гетьманів України, святої пам'яті Івана Степановича Мазепи! Далася піхнути в ім'я привиду повного котнюха. Далася піхнути гаслами ненависті прти своєї влади, аби потому — чорніше чорної землі виглядати в ярмі у чужих! Перегляньте річники наших газет, а переконаєтесь, що українська інтелігенція святкує сей день концертами, замість святкувати той день, у котрім великий гетьман, прикраситель України, відважився зірвати з гнобителем-окутіантом і війною літи проти Москви. А на се дійсно треба було відваги серед той темної товни і тодінньої хиткої інтелігенції, падкої на ласку й соболі Москви.

Чи знаєте ви історію столиці Мазепи, Батурина, що зраджена конала в муках від московських найздинків?

Чим довше живу і більше див на світі бачу, тим усе глибше переконуюся, що найбільше диво се — мозок української інтелігенції, яка святкує залюби пам'ять дня погрому останнього з великих гетьманів України, її Будівничого і Прикрасителя....

А ріка далі пливе — в противний напрям, як їде поїзд. Значить: до великого вододілу ще далеко. Шлях піднимається все вгору. Але чим дальше у верхи, дивна ріка ширшає. Вже на бродах нагадує гірські ріки Карпат. Але плеса її ще надто великі і по подільськи спокійні. А далі стає таки цілком подільською рікою. Пливе поважно і спокійно. Ніде ніякої тварини. Навіть співу птиць не чути. Вічними лісами біжить поїзд серед гір, попри велику воду, що виглядає як довге-довге озеро.

Нарешті ріка таки дійсно переходить в озеро. І видно дивне багно по обох боках зелізного шляху. Багно серед гір! Багато округлих "водних очей" дивиться з вогкого й мілкого піску на поїзд "блідих лиць", що аж сюди загнався. Місцями води цього дивного озера чи ріки переходят на боках у якийсь склизтий шлям. Довго і широко тягнеться воно чи вона далі. А кругом смерекові бори. І вже не видно ні білої осики, ні білої берегової

Шлям зникає. Над берегом озера-ріки чистий пісок і рінь.

І знов шлях, але вже з дрібненькими "водними очима": густо-густо дивляться вони.

Вода озера чи ріки цілком тиха. І ніде не видно броду. Широка як Дунай коло Будапешту і майже зовсім спокійна. Тільки в місцях, де темніють ледви видні піскові лави з води (а вони видніють і на середині), вода дрібненько пливе-дрібоче — то з біgom ріки, то напроти нього, то на боки, як до укладу піскових лав. По тім руху води міркую, що се таки не озеро, а ріка.

Ніякої тратви, ніякого човна, ніякої водної птиці. Пустка йтиша. Тільки смереки в синяві думають.

III.

При "стачії" Бруле — "готель" з бальків з малим надписом. Стойть над самою водою озера чи ріки. А вода далі тягнеться — вже цілком не внати, чи вгору чи вділ. І знов з'являються групи білих осик, великих, гарних, з чистою корою. Але тверда смерека побиває їх опять і густими кольонами здобуває гори й доли. Та лучаються місця, де осика перемагає смереку й оточує її своїм ясно-зеленим, свіжим, аж прозорчним листем. А смерека тут і там гордо стойть одинцем, стиснена звідусіль ворогом свого роду, що безпощадно обруштея з нею за землю, за воду і за сонце.

О, прийдіть сюди, всі мрійники світу, "пацифісти"! І надівітесь на війну в природі тай на безпощадні воєнні походи. навіть тих істот, що вростають у землю! Не будьте смішні й не думайте про "вічний мир". Бо боротьба кипить на кождій скелі, у кождій щілині, на кождій лавиці пісочку, на кождій грудці землі! Боротьба уперта, невмоляма. Ніхто тут не каже й не пише, де границя його була чи є. Не каже, що тут або там "право" його роду, жити й розвиватися. Там його "право", де відережують вічну боротьбу його нерви-коріння, де мязи його породи витискають іншу породу. А там, де закон природи скаже: "стань"!, — кінчиться її "право", бо кінчиться — сила її. Котра людська порода не хоче бачити й розуміти сього невмолямого закона природи, та не має ніякого "права" до життя й до розвитку, хіба — до служби іншим. Під їх столами, як розложене порохно, що переміниться в гній, дощами битий — для розвитку чужинців.

О, який же ти твердий, український народе, що не перемінився ще цілком у гній для чужого коріння, хоч досі у пропасти століть лунає твій крик: "Хочемо під царя восточного, православного!" Якоож страшною луною відбивається той оклик смерти! Відбивається й досі — між горами і дебрами історично-го походу твого! Се був червоний крик — спливаючої крові й охоти до самостійного життя.... О, який же

ти твердий, український народе, що живеш ще досі! Ти твердший від червоної кедрини, що камяніє в вохкості й воді. Ти твердший від граніту, розбиваного чужим залізом і динамітом. Бо ти і сам розбиваєш себе і чужі, з'організовані сили розбивають тебе століттями. І ніхто не може розбити. О, якби ти усвідомив собі свою міць і силу і невмолямий закон природи про безпощадну боротьбу проти всого, що не належить до твоєї породи, — який же великий і міцний бувби ти! А так конаеш віками в муках і — не можеш сконати, а ріжні чужі кличі їдять тебе, як вітроль...

Великі поля піску і ріни тягнуться понад водою кругом тунелю, кованого у скелі. Вода знов стає подібна до озера. Попід скелесту гору мчить поїзд без уловки. Але й на ній у щілинах, куди вітер пороху наявів, стоять самотні сосни і смереки, де тільки трошка пригожого ґрунту. Не — землі, тільки: ґрунту.

І все пригадується картина великого поста жидівського племені:

”Стойть сосна одинока на нагій вершині“.

Ні один з поетів інших народів світа не заспівав такої пісні, не змалював такої картини. Шукайте за нею скрізь. Переvertайте всі книги шісень — століттями, а не знайдете такої пісні. Бо тільки одно жидівське племя потрапить жити в щілинах інших народів, куди вітер його долі навіс йому бодай трохи земного пероку. З душі свого народу виспівав сю

пісню великий поет Гайне. О, які сліші ті, котрі думають, що яка небудь дійсна культура чи хочби одна її квітка може вродитися й вирости в хаосі інтернаціоналізму... Бо інтернаціональна є тільки матеріальна цивілізація: мурівана дорога і шлях зелізний і дріт телеграфу і сажа з фабричного комина і шматок золота з урядовим стемплем, що називається гріш і поліцай з буком і кримінал з решіткою і кат з топором і суддя з мертвим законом. Він може бути таксамо "примінений" і на сибірській тундрі й на гуцульських горах, як може бути "примінений" і топір ката і бук поліцая і дріт до вікна решітки. Але кожда культура духа вимагає безумовно живого ґрунту свого племени, що малоб бодай тільки сонця і своєї землі, кілько має самотна сосна у скельній щілині. І тому — свята в боротьба народів за землю і свободу. І гріх проти життя мають ті, що перечать конечність її

На дивній воді з'являються острови з деревами.

Я знов утратив переконання, що се ріка: бо зелізний шлях перегородив її цілком греблею. Сподом вода не тече. З рікою сього зробити не можна, бо вода розвалила би греблю або перейшлаб верхом. А тут ні. Значить — се вже озеро, з якого випливає ся ріка. А може вона вже давно десь скрутила в бік і се цілком інша вода? Господь внає.

A далі тягнуться цієм білі скеліsti верхи з
валняка, що виглядають, якби були з леду. В їх ширині
Digitized by Google Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

линах марні смеречини. Стоять рідко, дуже рідко. Такі марні і хирльяви, що мабуть не мріють уже про ніщо. Навіть на мрії нема у них сили. Бо мрія се та-кож огонь, який свідчить, що є ще пальний матеріал під ним. Верхів тих білих велитнів-гір з острими кан-тами цілком не видно — вони в мраці. А в долі під ними, на зелінім шляху — “екстрагенк“. Ви певно не знаєте, що таке “екстрагенк“? Се “гімназія Ка-нади“, яку мусить перейти кождий, хто приїхав ю-ди зі старого краю. Тяжка се школа!

“Екстрагенк“ се надзвичайна партія робітни-ків, яка вибирається на довгий час у степи й пущі Канади, щоб направляти зелізні шляхи. Притім тре-ба двигати тяжкі “швелі“ й інші тягарі, спати тиж-нями й місяцями або в вагонах або й під голим не-бом, працювати на спеці і слоті. Тому так часто мож-на почути запит:

— “А був він уже на екстрагенку?“

— “Ні.“

— “Ее, то що він знає?“

Коли в Канаді побачите десь такий екстрагенк, то там майже напевно будуть українські робітники. Бо се одна з найтяжких робіт...

Вода озера чи ріки щезла вже давно. Але на ве-
ликіх полях видігають маси лозини. Видно й тут
було колись озеро. Але сплило або висохло. І лози
плачуть за ним, як плачки над могилою озера. А кру-

том пусто і тихо мов у домовині... Тільки поїзд сту-
коче по зелізних рельсах у Скалистих Горах...

Коло стаційки Містте поїзд не стає, хоч має тут
велику, червону "водокачку", як кажуть на Великій
Україні. Видно не потребує ще води.

IV.

Пустка Скалистих Гір така приманчива, що хоч
до полудня ще досить далеко, а я вже боюся, що на-
стане ніч. І тоді не могти-му оглядати тихої краси
сих гір, їх острих, білих скель, їх лісів долом і смере-
чин у високих щілинах.

Ліси вже тягнуться тільки долами, а над ними
полонини. Але не такі як у наших Карпатах: якісь
менше зелені й далеко менше буйні. А над ними нагі,
камяні верхи Скалистих Гір. Багато з них у мраці
купують свої рапаві шпилі.

Знов якась річка і знов вузька смута мочарів по-
при шлях. А далі гори і гори: якісь величезні, непра-
вильні "шторцаки". Пусті, але вигляд їх чомусь не
дуже дикий. Місцями на них сніг і лід, але тільки в
одного боку склонів.

Шлях разураз перетинає ріки. Малі, спокійні й
подібні до себе як сестри, але неподібні до європей-
ських — ні ґрунтом дна, ні берегами, ні оточеннем,
ні головно кольористикою. Ще найближче до них сто-
ять ріки північної Скандинавії, але свандінавські
живіці. А сі пливуть якось так, що виглядають якби

се були штучні млинівки. Часом аж приходить на думку, чи не було тут колись перед віками якоїсь культури? Але мабуть ні. Во сліди її були б уже відкрили, як відкрили в інших околицях Америки.

Пустка. Не видно десятками миль ні людини, ні звірини. Навіть птиця рідко коли перелетить. І виглядає, якби не мала тут свого гнізда, якби спішила сюди і тільки перелетіла сими скалістими шустрами. Вже мраки на горах прорідилася й видно їх верхи, гострі, колючі. А по шибах вікон вагону зачинає січи дощик. Такий делікатний, якби хтось рвав у небі шовкові ниточки, і кидав ними на вікна вагонів, на скелі і смереки. Виходжу на платформу. Воздух такий, як у скільських горах, тільки не пахне живицею. Майже Галичина.

Мабуть під впливом свіжості воздуха думка біжить у будучість. І родиться в ній припущення, що коли тут стопляться в одну расу всі білі пришельці ві старого світа, то ся раса виступить колись як завойовник Америки, як виступали всі північні породи. Як тільки не стане поживи в сих горах і як до того часу ослабнуть і з'ужнуться по містах нерви полудневого населення. Тоді з тих гір і борів вийдуть великі канадійські "вікінги Нового Світа".

Ліворуч знова виринає якесь озеро і тягнеться плямом покритих лісах. Праворуч майже пусті супори з рілкими і тонкими смереками в підлінках. Місцями

стоять цілком нагі скелі і майже всі плитами на-
впростець. Але їх на них твердо стоять тут і там
стрункі, молоді смереки, як символ будучих вікінгів
сєї землі.

Довго-довго тягнеться озеро, порізане болотами,
островами й сагами. А може се ріка? Бо вода ожив-
лена. Але є вітрець. І не знати, чи вода рухається
сама, чи вітром гнана. Смерекова пуща все кріпшає
— з обох боків шляху. І мраками димляться гори
Альберти. А води і мочари вже січе добрий дощ. Ой,
міцно зможне під нагою горою "гімназія Канади",
бо далеко їй до вагонів і до ліса не близько.

Переїзджаємо зелінним мостом, що виглядає
вдалека як тріумфальний лук Траяна або Тита. Се
тріумфальна брама побідників простору в Скалистих
Горах Нового Світа. Во істину: їм належиться тріум-
фальний лук!

Дощ січе.

Смереки на очах зеленіють, обмиті.

О, великий Маніту, що в формі чорного крука
пануєш над темними пушками-лісами червоних пле-
мен! Якже тут пусто і дико — і гарно!...

А праворуч від шляху стоїть білий стовп з чор-
вою надписсю: "Георг Гавс — ойли майд". Зна-
чити: "До Дому Генріка — тільки миля". Індіан-
же стовпа на чорно помальоване мов на знак, що хто

тут упаде знесилений і не видергить і не дійде до людської оселі, — той сchorніє в сих диких горах і збудувіє тіло його.

"Генри Гавс", се одна з найстарших осель більй людей у сих пущах. Вона не одному подорожному вратувала житте в часі-сніговійниці або бурі, особливо, коли не було ще зелінниці. А й тепер як по верхах Скалистих Гір завис шінук горячий, як під вагою бурі страшенно затріщить споконвічна пуша, як на сотки миль розколишуться чорні смерекові бори і затрясуться осикові ліси, як грізний ураган з ломотом закидає столітнimi пнями переходи і як злива занесе всі стежки і серед дня ніч настане, — тоді не один піхотинець пропадає без вісти в непроходимих борах сих гір. Або як зимою сніговійця засвище долинами і курявою снігу заступить перед очима скалисті верхи, — тоді глумлива доля любить шуткувати з людиною. І доводить її часто аж близько того місця, де можна знайти ратунок, але заслонить те місце перед очима. Що тоді значить та-кий стовп з надписом: "Онли майл", — се кождому зрозуміле.

Дивлюся на сей стовп у диких Горах Скалистих і так хотілося б крикнути до молоді свого білого народу, що паде під тягаром важких обставин, паде голодна й нівечена по чужих школах, паде по роботах

силені й забута: "Онли майл!" Світ такий гарний і такий цікавий. Іди даліше вперед! Не сумуй і не гризися! Памятай, що минув вчерашній день. І пощо було вчера журисти? Міне таксамо й іншій день. І пощо ти нині журишся? Журба тільки нищить, підтинає сили. Спробуй не журисти. А побачиш, що можна. І побачиш, що тоді лекше йти життєм. Йди ним співаючи весело.

"Онли майл", мій синку, моя донечко! До тебе так рідко говорять "онли майл"... Не піддавайся в дусі, а дійдеш напевно туди, де здобудеш поміч і підмогу. Дійдеш у страшній пустці нашого життя, дійдеш — до "Генри Гавзу". "Онли майл", мій сину, моя донечко!... Вгору головку — і бодро в світ! Пнися працею й освітою й організацією, пнися бодай на щілині в твердих скелях життя! А потому розсади їх коріннем і добру землю здобудеш. "Онли майл", дитино поневір'яна... Не забудь ліп олято: Ціле життя належати до якоїсь своєї організації та бути її дійсним членом! Бо тільки тоді дійдеш до "Генри Гавзу". Інакше — пропхинькаєш своє життя у стонах тай у слузах. І ніколи не побачиш свіжих висот життя, де боротьба се роскіш а не тягар.

Скінчилися високі скали-шторцаки і зачинаються довгі, поземі. Тут мала свій кінець катастрофа землі, яка волісь поставила ті сками навпростець. Вже зачинаються високі гори-верхи. Але ще "кіда-

но“, немов самітно стоять ті велитні між нищими верхами. Місцями хмари вищі від гір, а місцями гори вже вищі від хмар. Але весь той простір уважають ще Підгірем Скалистих Гір. Чому — не знаю. Бо се вже таки порядні гори. А широкі, зелені води все товаришать нам. О, дивна се країна! Не даром Англійці, що мають в руках пів світа, а знають цілий, називають Канаду ”Вондерленд“ — країною дива.

